

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
YEREVAN STATE UNIVERSITY

ԱՐԱԲԱԳԻՏԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

JOURNAL
OF
ARABIC STUDIES

№ 10

ISSN 1829-4510

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
YEREVAN YSU PRESS

2018

*Հրատարակվում է ԵՊՀ արևելագիտության
ֆակուլտետի գիտական խորհրդի որոշմամբ*

*Published by the decision of the scientific council of
the Oriental Studies Department, Yerevan State University*

Խմբագրական խորհուրդ

Editorial Board

Դավիթ Հովհաննիսյան – բ.գ.թ.,
պրոֆեսոր (նախագահ)
Մարգարիտա Խաչիկյան
բ.գ.դ., պրոֆեսոր
Ռուբեն Կարապետյան
պ.գ.դ., պրոֆեսոր
Արշակ Փոլադյան
պ.գ.դ., պրոֆեսոր
Գուրամ Չիկովանի
բ.գ.դ., պրոֆեսոր (Վրաստան)
Սամվել Կարաբեկյան
բ.գ.թ., դոցենտ
Մուշեղ Ասատրյան
PhD (Կանադա)
Սոնա Տոնիկյան
բ.գ.թ., դոցենտ
Մարատ Յավրումյան
բ.գ.թ., դոցենտ
Հայկ Քոչարյան
պ.գ.թ., դոցենտ
Արայիկ Հարությունյան
պ.գ.թ.

Prof. David Hovhannisyanyan
(editor in chief)
Prof. Margarita Khachkyan
Prof. Ruben Karapetyan
Prof. Arshak Poladyan
Prof. Guram Chikovani
(Georgia)
Dr. Samvel Karabekyan
Mushegh Asatryan, PhD
(Canada)
Dr. Sona Tonikyan
Dr. Marat Yavrumyan
Dr. Hayk Kocharyan
Dr. Arayik Harutyunyan

© Երևանի պետական համալսարան, 2018

© Yerevan State University, 2018

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Վարդան Ղափլանյան

ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ ԲՆԱԿՎՈՂ ԻՍԼԱՄԱԴԱՎԱՆ ԱԲԽԱԶԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ 1992
-1993 ԹԹ. ՎՐԱՅ-ԱԲԽԱԶԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ.....9-22

Գայանե Մկրտումյան

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՎԱՃՈՒՄԸ ՕՄՍԱՐ ԻԲՆ ԱԼ-ԽԱՏՏԱԲ (634-644)
ԽԱԼԻՖԱՅԻ ՕՐՈՔ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՒՍՈՒԼՄԱՆԱԿԱՆ
ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ.....23-32

Արամայիս Գրիգորյան, Վարդան Ղափլանյան

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ «ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՈՒԹՅԱՆ» ԴՈԿՏՐԻՆԻ
ԿԻՐԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԵՐՁԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼՔՈՒՄ ԵՎ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ
ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ.....33-46

Արշակ Գևորգյան

1950-1960 ԹԹ. ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԻՇԽՈՂ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐԱԿԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲԵՔԹԱՇԻ ՍՈՒՖԻԱԿԱՆ
ՄԻԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ.....47-60

Աբու Ջափղ Ալի Մուսա

«ՊԱՂԵՍԻՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԶՍԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ»
(«ՖԱԹՀ») ՍՏԵՂԾՈՒՄՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ.....61-75

Լուսինե Մկրտչյան

ԻՍՐԱՅԵԼԻ «ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔԻ
ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՍՊԵԿՏՆԵՐԸ.....76-85

Գազիկ Համբարյան

ԿԱՏԱՐՅԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ ԵՎ ԱՄՆ-Ի

ՄԵՐՁԱՎՈՐԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՇԱՀԵՐԸ..... 86-95

Դավիթ Հովհաննիսյան, Արու Զաիր Այի Մուսա

ԻՍՐԱՅԵԼԱԲՆԱԿ ՊԱՂԵՍՏԻՆՅԻ ԱՐԱԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԻ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆՅԱՆ

ՊԱՌԱԿՏՄԱՆ ԵՎ ԴԻՍ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ..... 96-113

Վահե Աղասարյան

ԹՈՒՐԲԻԱՅԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍԻՐԻԱՅՈՒՄ

ԵՎ ՔՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆԸ..... 114-120

ԻՍԼԱՄԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Աննա Գևորգյան

ՄԵԿ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ, ՏԱՐԲԵՐ ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐ.

ԱԼԻ ԽԱՄԵՆԵԻԻ ԵՎ ՀԱՄԱՆ ՌՈՒՀԱՆԻԻ ՈՐՈՇ

ՏԱՐԱՋԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ..... 121-134

Շուշան Կյուրեղյան

ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆՈՐԱՐԱՐՆԵՐՆ ԸՍՏ ԻԲՆ ԱԼ-ՋԱՌԻԶԻ

«ԹԱԼԲԻՍ ԻԲԼԻՍ» ԱՇԽԱՏՈՒԹՅԱՆ..... 135-162

Տաթևիկ Մկրտչյան

ՆԱԿՑ ԱԼ-ԲԱԼՁԳԱ-Ի ՈՒՂԵՐՁ-ՆԱՄԱԿՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ԵՎ

ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁ..... 163-176

Լևոն Պետրոսյան

ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՄՉԿԻԹՆԵՐԸ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ)..... 177-200

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Դավիթ Հովհաննիսյան

«ԱՐԱԲԸ» ՈՐՊԵՍ ԻՆՖՈՐՄԱՅԻՈՆ ՀՈՍՔԵՐԻ

ԱՂԱՊՏԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ..... 201-213

Լուսինե Տեր-Հովհաննիսյան

ԲԱՆՏԱՅԻՆ ԵՐԿԻ ԺԱՆՐՆ ՄԵՐՉԱՎՈՐԱՐԵՎԵԼՅԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ. «ՀԱՐՄԻԵ».....214-222

Ամայյա Գրիգորյան

ԵՐԳ ԵՐԳՈՑԻ ԵՐԲԱՅԱԿԱՆ ԲՆԱԳԻՐԸ ԵՎ ՀԱՅԵՐԵՆ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....223-234

ԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հասմիկ Երիցյան

ԱՐԱԲԵՐԵՆԻ ՃԳՆԱԺԱՍԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑՅԱԼ ԷՄԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ.....235-255

Զարուհի Խաչատրյան

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԾԱԳՄԱՆ ՈՐՈՇ ՁԻԱՆՈՒՆՆԵՐ ԸՍՏ

ՊԱՐՄԿԵՐԵՆ «DO FARASNĀME. MANSUR O MANZUM»

ՁԻԱՄԱՏՅԱՆԻ.....256-270

Մերվաթ Գոմասա Արդուլլահ Օսման

ՀԱՅԵՐԵՆՈՒՄ ԵՎ ԱՐԱԲԵՐԵՆՈՒՄ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՀՈՒՆԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ.....271-283

CONTENT

HISTORY

Vardan Ghaplanyan

THE FORMATION AND ACTIVITY OF THE MUSLIM ABKHAZIAN
COMMUNITY OF TURKEY DURING 1992-1993 GEORGIAN-
ABKHAZIAN WAR.....9-22

G.ayane Mkrtumyan

THE CONQUEST OF EGYPT DURING THE REIGN OF KHALIFA
OMAR IBN AL-KHATTAB IN CHRISTIAN AND MUSLIM
HISTORIOGRAPHY (634-644).....23-32

Aramayis Grigoryan, Vardan Ghaplanyan

THE IMPLEMENTATION OF TURKEY'S "STRATEGIC DEPTH"
DOCTRINE IN THE CONTEXT OF CONFLICT RESOLUTION
IN THE MIDDLE EAST AND SOUTH CAUCASUS.....33-46

Arshak Gevorgyan

REFLECTIONS AROUND THE INTERRELATIONS BETWEEN
THE TURKEY'S RULING (1950-1960) DEMOCRATIC PARTY
AND THE BEKTASHI SUFI ORDER.....47-60

Abu Zayd Ali Musa

THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF "PALESTINIAN
NATIONAL LIBERAL MOVEMENT" (FATAH).....61-75

Lusine Mkrtchyan

LEGAL ASPECTS OF THE LAW OF RETURN.....76-85

Gagik Hambaryan

QATAR CRISIS AND MIDDLE EAST
INTERESTS OF THE USA.....86-95

Davit Hovhannisyan, Abu Zayd Ali Musa

ISRAELI PALESTINIAN ARAB POLITICAL LEADERS'
POSITION ON PALESTINIAN SPLIT AND IT'S REASONS.....96-113

Vahe Aghasaryan

THE POLITICS OF TURKEY IN SYRIA AND
THE KURDISH FACTOR.....114-120

ISLAMIC STUDIES

Anna Gevorgyan

ONE REVOLUTION, DIFFERENT REVOLUTIONARIES: SOME
TENSIONS BETWEEN THE PRESIDENT
ROUHANI AND AYATOLLAH KHAMENEI.....121-134

Shoushan Kyureghyan

THE INNOVATION AND THE INNOVATORS ACCORDING
TO 'IBN AL-JAWZĪ'S "TALBĪS IBLĪS".....135-162

Tatevik Mkrtchyan

DISCUSSION OF SOME STRUCTURAL AND CONTEXTUAL
PECULIARITIES OF 'ALI IBN ABĪ TĀLIB'S LETTERS
IN NAHĠ AL-BALĀĠA.....163-176

Levon Petrosyan

THE MOSQUES OF YEREVAN (HISTORICAL APPROACH).....177-200

LITIRATURE

Davit Hovhannisyan

"ADAB" AS THE ADAPTATION INSTRUMENT FOR
THE INFORMATION FLOW.....201-213

Lusine Ter-Hovhannisyan

THE "HABSIYAT" GENRE IN
PERSIAN LITERATURE.....214-222

Amalya Grigoryan

THE HEBREW TEXT AND THE ARMENIAN

TRANSLATIONS OF THE SONG OF SONGS223-234

LINGUISTICS

Hasmik Yeritsyan

CRISIS OF ARABIC LANGUAGE IN

THE UNITED ARAB EMIRATES235-255

Zaruhi Khachatryan

SOME ARABIC ORIGIN HORSE APPELLATIONS

ACCORDING TO PERSIAN LANGUAGE HORSE BOOK

«DO FARASNĀME. MANSUR O MANZUM»256-270

Mervat Gomaa Abdullah Osman

THE GREEK LOANWORDS MUTUAL IN

ARABIC AND ARMENIAN271-283

**ԻՄՐԱՅԵԼԱԲՆԱԿ ՊԱՂԵՍՏԻՆՅԻ ԱՐԱԲ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԻ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆՅԱՆ
ՊԱՌԱԿՏՄԱՆ ԵՎ ԴՐԱ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

*Դավիթ Հովհաննիսյան
dhovhannisyam@ysu.am
Աբու Ջաիդ Ալի Մուսա
abozaid.ali@gmail.com*

*Բանալի բառեր՝ պառակտում, Համաս, Ֆաթհ, Պաղեստին, Պաղեստինյան
պետության ստեղծում, արաբ քաղաքական առաջնորդներ*

«Ֆաթհ» և «Համաս» շարժումների միջև տարաձայնությունների արմատներն ու պառակտման հասնելու պատճառները պետք է փնտրել գաղափարների, շահերի և օրակարգերի այն տարաձայնությունների մեջ, որոնք հանգեցրին դիմադրության մեթոդների, ինչպես նաև հարևան երկրների և Իսրայելի հետ հարաբերությունների շուրջ տարաձայնության, քանի որ «Ֆաթհ»-ը ներկայացնում և առաջնորդում է «արաբական ազգային», իսկ «Համաս»-ը՝ «արդի» կրոնական թևը:

Արդյունքում «Ֆաթհ» և «Համաս» շարժումների մոտ խաղաղության գործընթացի և Պաղեստինյան Ինքնավարության վերաբերյալ միմյանց հակասող տեսլական ձևավորվեց, և երկու շարժումները շարունակական քաղաքական տարաձայնությունների մեջ ընկան, որոնք սկիզբ են առել 1987 թվականին «Համաս»-ի ձևավորման պահից՝ «Քարերի ինթիֆադայից» սկսած: Տարաձայնությունն էլ ավելի խորացավ 2006 թվականին, երբ պաղեստինյան օրենսդրական խորհրդի ընտրություններում մեծամասնությամբ հաղթելուց հետո

«Համաս»-ին հեռացրին իշխանությունից և թույլ չտվեցին իշխանության մեջ առաջատար դիրքերի հասնել:

«Ֆաթհ» և »Համաս» շարժումների միջև տեղի ունեցած պառակտումը և պաղեստինյան հիմնախնդրի վրա ընդհանուր առմամբ ունեցած բացասական ազդեցությունը դրդեցին Իսրայելի տարածքում բնակվող արաբներին միջամտել ճեղքումը վերացնելու համար և բազմաթիվ գաղափարներ առաջ քաշել՝ միտված միմյանց հետ պայքարող կողմերին հաշտեցնելուն, որոնք, ըստ էության, գաղափարական պայքարի քողի տակ պայքարում էին հանուն իշխանության:

Իսրայելաբնակ արաբները, լինելով պաղեստինցի ժողովրդի անբաժանելի մասը, երկրի ներսում իրենց վրա են կրում ներպաղեստինյան իրավիճակի ազդեցությունը, չնայած նրանց անձնական շահը ստիպում է հաշվի նստել այն իրականության հետ, որում ապրում են որպես Իսրայել պետության քաղաքացիներ, որոնք ունեն բոլոր քաղաքացիական իրավունքները:

Այդ պատճառով նրանք հետաքրքրություն են ցուցաբերում պաղեստինյան դաշտում տեղի ունեցող ցանկացած զարգացման նկատմամբ և դա անում են Արևմտյան ափում և Գազայի հատվածում իրենց ազգակիցներին ներկայացրած նախաձեռնությունների և առաջարկությունների միջոցով, որոնք միտվում ունեն դադարեցնելու քաղաքական առաջնորդների միջև տեղի ունեցող ցանկացած տարաձայնություն կամ հարաբերությունների վատթարացում:

Մինչ այժմ գրված գրքերի, հետազոտությունների, կուսակցությունների և պաշտոնական մարմինների քաղաքական հայտարարությունների մանրագնին ուսումնասիրման արդյունքում մեզ չհաջողվեց գտնել պառակտման վերաբերյալ որևէ հստակ և անկեղծ դիրքորոշում. որևէ մեկը չի անդրադաձել պառակտման թեմային և չի խոսել դրա մասին: Այդ պատճառով,

2016 թվականի մարտ-մայիս ամիսների ընթացքում անձնական հանդիպումների ժամանակ հարցազրույցներ ենք անցկացրել տասը պաղեստինցի իսրայելահպատակ քաղաքական ուժերի առաջնորդների, ներկայացուցիչների, ինչպես նաև գիտնականների և հետազոտողների հետ, որոնց ցուցակը բերվում է ստորև.

1. **Իսամ Մախուլը** - Էմիլ Թումայի անվան հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն, քաղաքական գործիչ, գրող, Կնեսետի նախկին պատգամավոր
2. **Մուհամմադ Նաֆա** - Կոմունիստական կուսակցության նախկին գլխավոր քարտուղար Կնեսետի նախկին պատգամավոր
3. **Աիդա Թումա** - լրագրող և քաղաքական գործիչ, Կնեսետի անդամ
4. **Մուհամմադ Բարաքա** - Վերահսկողության գերագույն հանձնաժողովի նախագահ, Կնեսետի՝ «Խաղաղության և կարգավորման դեմոկրատական ճակատի» կողմից նախկին պատգամավոր
5. **Ջամալ ալ-Ջահալկա** - «Ազգային միության» կողմից Կնեսետի պատգամավոր
6. **Ահմադ ալ-Տայիբի** - «Հանուն փոփոխությունների արաբական շարժում» կուսակցության նախագահ, Օւլոյի համաձայնագրի ժամանակ նախագահ Յասեր Արաֆաթի խորհրդական, Կնեսետի՝ արաբական միասնական ցուցակով առաջադրված անդամ
7. **Իբրահիմ Աբու Ջաբիր** - Նաբլուսի Ան-Նաջահ համալսարանի քաղաքագիտության դասախոս
8. **Մասուդ Ղանայիմ** - Կնեսետի՝ «Իսլամական շարժման» միասնական ցուցակով ընտրված պատգամավոր

9. **Ասադ Ղանիմ** - Հայֆայի համալսարանի քաղաքագիտության դասախոս
10. **Շեյխ Ռահիդ Մալահ** - «Իսլամական շարժման» հյուսիսային թևի նախագահ

Ստորև ներկայացնում ենք հարցվածների դիրքորոշումները պառակտման և դրա պատճառների վերաբերյալ.

1. Իսամ Մախուլ

Խնդիրը չի սկսվել պառակտումից. նրա արմատներն այլ տեղում են թաքնված՝ կախված Պաղեստինի ազգային պայքարի նկատմամբ «Համաս»-ի դիրքորոշումից: Պետք է հետ գնանք դեպի առաջին ինթիֆադան, որն արդեն բռնկվել և տարածվել էր, երբ նրան միացավ «Համաս»-ը: Երկրորդ ինթիֆադայի ժամանակ «Համաս»-ը գործում էր Արևմտյան ափին, սակայն Գազայի հատվածում նա ոչ թե սատարում էր ՊԱԿ-ին, այլ հանդես էր գալիս որպես նրան այլընտրանք և իր թեզերում այդպես էլ չսահմանեց, թե ինչ է ուզում:

Պարզ էր, որ «Համաս»-ի հիմնական նպատակը 1967 թվականի սահմաններում զավթմանը վերջ դնելը և դրա տեղում Պաղեստինի անկախ պետության ստեղծումը չէր, և որոշակի պահի նրա համար նպատակ դարձավ որպես հենակետ իսլամական էմիրիտության ստեղծումը, որտեղ էլ որ դա լիներ: Այն «Մուսուլման եղբայրներ» շարժման մի մասն է. դրանք են նրա արմատները: Պաղեստինյան իրողությունը ստիպեց նրան առնչվել Պաղեստինյան հիմնախնդրի հետ, սակայն «Համաս»-ի կատարած այդ դերի հետևում նրա բուն էությունն էր, որն իսլամական էր և ոչ թե ազգային: «Համաս»-ը ստեղծվեց Իսրայելի զավթիչ ուժերի զգոն հայացքի ներքո: Իսրայելը, երբ ավելացնում էր պաղեստինյան ազգային շարժման և նրա տարբեր խմբավորումների վրա ճնշումը,

միննույն ժամանակ աչք էր փակում «Համաս»-ի վրա: Իսրայելի հիմնական թշնամին ՊԱԿ-ն էր: Նա վստահ էր, որ «Մուսուլման եղբայրներ»-ի շարունակություն հանդիսացող իսլամական շարժումը կարող է սահմանափակել ՊԱԿ-ի և նրա խմբավորումների տարածումը: Իսրայելը շահագրգռված էր ուժեղ «Համաս»-ով, որն ի վիճակի էր այս պառակտումը ստեղծել:

2. Մուհամմադ Նաֆա

Իսրայելահպատակ արաբների վիճակը բարդ է, և դրա համար կան ուղղակի և անուղղակի պատճառներ, քանի որ 1967 թվականի զավթման ինդիքը վաղուց ի վեր նպաստել է Գազայի հատվածը Արևմտյան ափից առանձնացնելուն: Իսրայելն օգտվեց այս պառակտումից և ագրեսիա կիրառեց Գազայի նկատմամբ: Պաղեստինյան ինքնավարությունն ու հատկապես «Ֆաթհ»-ը որևէ կերպ չարձագանքեցին իսրայելական ագրեսիային: Սկզբում «Համաս»-ի դիրքորոշմանն աջակցեցին Իրանը, Հեզբոլլահը և այլ ուժեր, օգնեցին զինել Գազայի հատվածին: Գազան, այսինքն՝ «Համաս»-ը, ավելի մեծ դիմադրություն ցուցաբերեց և ավելի նպատակաուղղված էր, քան Արևմտյան ափը: Իսրայելն իր հերթին օգտագործեց «Համաս»-ի դիրքորոշումը և պառակտումը, որի պատասխանատվությունը կրում են թե՛ «Համաս»-ը, թե՛ «Ֆաթհ»-ը: Պառակտումը պլանավորվել էր պաղեստինյան ժողովրդի թշնամի ուժերի կողմից, և իրավիճակի լրջությանը ժամանակին պատշաճ ուշադրություն չէր դարձվել:

3. Աիդա Թումա

Կարծում եմ, որ աշխարհի կողմից ընտրությունների արդյունքները չընդունելը էլ ավելի խորացրեց պաղեստինյան հասարակության մեջ առկա այն ճեղքվածքը, որն ի սկզբանե գաղափարական, դավանաբանական, կուսակցական և

շահադիտական բնույթ էր կրում, և որը կարելի էր վերացնել, եթե չլինեք ներկայիս միջազգային ճնշումը:

Պառակտումը խոր արմատներ է գցել ամերիկյան հայտարարությունների և «Համաս»-ին որպես իշխանության հիմք չճանաչելու միջոցով, ինչպես նաև ընտրությունների մեթոդի և կազմի, ձեռք բերված համաձայնության պատճառով, քանի որ նրանք նման դեկավարություն չէին ցանկանում կամ ակնկալում: «Համասը»-ը և «Ֆաթհ»-ը օգտագործեցին այս դիրքորոշումը պառակտվելու համար: Կարծում եմ՝ «Համաս»-ն ընտրություններում հաղթել է օրինական ճանապարհով: Նույնիսկ եթե հաղթանակն ընդամենը մեկ պատգամավորական աթոռի տարբերությամբ է, միննույն է, այն օրինական է: Եվ քանի որ այս արդյունքը սպասելի և ցանկալի չէր արևմտյան տերությունների համար, նրանք սկսեցին ճնշումներ գործադրել պաղեստինցիների վրա:

Անհրաժեշտ է տարբերակում մտցնել պաղեստինյան հիմնախնդրի կողմնակիցների և աշխարհի միջև, որը ձգտում է սիոնիստական և իմպերիալիստական նպատակների իրականացմանը: Առաջին կողմը զգաց, որ իրեն միայնակ են թողել, մի կողմ նետել և ուժեղ հարված հասցրել. պաղեստինյան պայքարի նպատակները և ժողովրդի դեմ կատարված հանցագործությունները հարվածել են իր հավակնություններին և Իսրայելի իշխանություններին հնարավորություն են ընձեռել իրականացնելու իրենց պլանները: Ինչ վերաբերում է երկրորդ կողմին, ապա պետք է բացահայտել «Համաս»-ի էությունը և հարաբերությունները Իսրայելի հետ: Այն դիմադրության շարժում չէ, և անհնար է հասկանալ պառակտումը՝ առանց վերջին հինգ տարիների զարգացումները հաշվի առնելու:

Ճիշտն այն է, որ ազգային միասնության հիմքի վրա ազգային միասնական դիրքորոշում լինի, սակայն «Համաս»-ը, համաձայնելով երկու պետությունների խնդրի լուծմանը, անընդհատ գործում էր

հակառակ նախնական պայմանավորվածության: Կարծում եմ՝ տեղի ունեցած շփոթության մի մասի պատճառը գաղափարական և քաղաքական պայքարի՝ Պաղեստինյան ինքնավարության «միջանցքներ» տեղափոխվելն էր, որը կատարողական գործիք է դարձել Գազայի հատվածում և Արևմտյան ափին, մինչդեռ զավթմանը վերջ դնելու մասին քաղաքական որոշումն ու համաձայնությունը ՊԱԿ-ի խնդիրն է:

4. Մուհամմադ Բարաքա

Պաղեստինում գաղափարական բնույթի իրական տարաձայնություն կա քաղաքական տարբեր հոսանքների միջև, սակայն մասնատման սերմերը ցանվեցին այն օրը, երբ Իսրայելի վարչապետ Արիել Շարոնը հայտարարեց Գազայի հատվածից գործերը դուրս բերելու մտադրության մասին: Նա գիտեր, թե ինչ է ուզում և չէր ցանկանում հետ քաշվել Գազայից կամ պաղեստինյան ինքնիշխանության հետ համաձայնության միջոցով ապամոնտաժել այնտեղ գտնվող իսրայելական բնակավայրերը: Միակողմանի հետքաշումը պաղեստինյան կողմի մոտ քառս և խառնաշփոթ առաջացնելու համար էր: Իմ խորին համոզմամբ, ցավոք, հենց դրանով ցանվեցին մասնատման ու պառակտման սերմերը: Ոմանք օրակարգային խնդիր դարձրին ստեղծված քառսային իրավիճակից օգուտ քաղելը: Խոսքը վերաբերում է հատկապես «Համաս»-ին, որն ընդդիմանում էր պաղեստինյան ազգային ծրագրի ստեղծմանը՝ ցանկանալով սեփական ծրագիր ստեղծել:

Բացի դրանից, օրենսդիր խորհրդի 2006 թվականի ընտրություններից հետո, որոնցում «Համաս»-ը ձայների մեծամասնություն ստացավ, շատերի մոտ հարց առաջացավ, թե արդյոք հնարավոր է, որ իշխանությունը սահուն կերպով անցնի «Համաս»-ի ձեռքը: Սակայն «Ֆաթհ» շարժումը իշխանության հիերարխիկ համակարգ էր ստեղծել, որն անհրաժեշտ էր Աբու

Մազինին կառավարություն ձևավորելու համար, իսկ «Համաս»-ը չէր համաձայնի այն համակարգին, որը որոշել էր նախագահը՝ չնայած վերջինիս լեզիտիմության և լիազորություններ ունենալու հանգամանքին: Այնուամենայնիվ, նախագահը «Համաս»-ին կառավարություն ձևավորելու հնարավորություն տվեց՝ նույնիսկ առանց ընդունելու Պաղեստինյան ինքնավարության քաղաքական հեղինակությունը, որի հիմքի վրա էլ ստեղծվել էր այս ինքնավարությունը, և տեղի էին ունեցել օրենսդրական խորհրդի ընտրությունները, որում էլ հաղթել էր «Համաս»-ը: Նկատի ունեմ, որ հնարավոր չէ մասնակցել իշխող հաստատության ընտրություններին՝ նպատակ ունենալով գլխիվայր շրջել այն հիմքը, որի վրա այն կանգնած է:

Այս խնդիրը պայմանավորված էր նախագահի և կառավարության առաքելությունների միջև հակասությամբ: Նրանցից յուրաքանչյուրն ասում է, որ հենց ինքն է ընտրվել ժողովրդավարական ուղով: Հաշվի առնելով, որ քաղաքական համաձայնությանն առնչվող յուրաքանչյուր հարցում հիմնական հեղինակությունը ոչ թե Ինքնավարությունն է, այլ ՊԱԿ-ը, նպատակ էր դրվել անտեսել կազմակերպության դերը վճռորոշ հարցերում: Պառակտումը մի շարք քաղաքական և գաղափարական գործոնների արդյունք էր, ինչին մեծապես նպաստեց նաև իսրայելական կողմը՝ պառակտողական ուժերի և իշխանության միջև կոնֆլիկտի սերմեր ցանելով և փորձելով կամուրջ գցել դեպի «Մուսուլման եղբայրներ» շարժում:

5. Ջամալ ալ-Չահալկա

Պառակտումն արդյունք էր իշխանության և գավթողականությանը դիմակայելու հայեցակարգերի միջև հակասության: Ինքնավարությունը ստեղծվել է Օսլոյի համաձայնագրի, դիմակայության արգելման և անվտանգության ու

կայունության պահպանման հիմքի վրա: Մինչդեռ դիմակայությունն է, որ հակազդում է զավթողականությանը: Քաղաքական ճակատում այս լարվածությունը բազմաթիվ հարթություններ ուներ՝ ներառյալ բանակցությունների խնդրի շուրջ տարաձայնությունը, զենք կրելու շուրջ անհամաձայնությունը և այլն:

Առկա է նաև գաղափարական խորը տարբերություն, քանի որ առաջացել է երկու մեծ հակամարտություն. առաջինի հիմքում իշխանության, ուժի, ազդեցության և գերակայության համար պայքարն է, իսկ երկրորդի հիմքում՝ քաղաքական դիրքորոշման և Իսրայելի հետ կոնֆլիկտի կարգավորման շուրջ տարաձայնությունը:

Օսլոյի համաձայնագրից հետո շատ մեծ լարվածություն կար աճող «Համաս» շարժման և իշխանական «Ֆաթեհ»-ի միջև, և դա հանգեցրեց պատակտման, քանի որ դրա հետևում այն հանգամանքն էր, որ չնայած «Համաս»-ի՝ «ընտրություններում տարած հաղթանակին, նա զրկվել էր իշխանությունից: Մենք միշտ դեմ ենք եղել պատակտմանը, որոշ քայլեր և գործողություններ ենք ձեռնարկել դրան վերջ դնելու համար, սակայն, ինչպես և մյուսները, մենք նույնպես հաջողության չենք հասել:

6. Ահմադ ալ-Տայիբի

Ցավոք, իշխանությունը, դրա համար մղվող պայքարը և պաղեստինյան ժողովրդավարության բացակայությունը հանգեցրին այս պատակտմանը: Երբ ես խոսում եմ իշխանության մասին, նկատի ունեմ Օսլոյի արդյունք հանդիսացող Ինքնավարությունը, որն ինքնիշխանությունից զուրկ «թզուկ» իշխանություն է: Այդ պատճառով որևէ կերպ արդարացված չէ դրա համար նման արյունալի ձևով պայքարելն և պատերազմելը: Ինձ մի քանի անգամ հարցրել են, և ես ասել եմ, որ պատակտումը և միմյանց դեմ պատերազմելը այն երևույթն է, որն իր ձեռքում է պահում Գազայի նման մեծ բանտի բանալին, որը բոլոր կողմերից շրջապատված և

արդյունավետորեն շրջափակված է: Այն աշխարհի ամենամեծ բանտն է: Պառակտման պատճառներից էր նաև ժողովրդավարության մշակույթի և խմբավորումների միջև նպատակապես երիտասրդային բացակայությունը, իսկ հիմքը, անկասկած, իշխանության համար պայքարն էր:

7. Իբրահիմ Աբու Ջաբիր

Կասկած չկա, որ պառակտմանը հանգեցրած հիմնական պատճառը Օսլոյի համաձայնագիրն է և «Ֆաթհ»-ի ու «Համաս»-ի, ինչպես նաև ՊԱԿ-ի խմբակցությունների հետ գաղափարական տարաձայնությունը, ինչն էլ իր արձագանքն է գտել համաարաբական մակարդակում: ՊԱԿ-ը, որին աջակցում են արաբական երկրները, կողմնակից էր այսպես կոչված «խաղաղ կարգավորման», մինչդեռ «Համաս» շարժումը կրոնական և գաղափարախոսական կապեր ունի «Մուսուլման եղբայրներ» կազմակերպության հետ. այդ պատճառով «Համաս»-ի կրոնական մոտեցումը տարբերվում է այն մոտեցումից, որ ունեն «Ֆաթհ»-ը կամ ՊԱԿ-ը:

Այս հարցը բացասաբար է անդրադարձել պաղեստինյան ներքին իրավիճակի վրա, նաև առնչվել է որոշ ներքին հիմնախնդիրների, որոնք այս կամ այն կերպ նպաստել են պառակտման արագացմանը: Դրանց թվին են պատկանում պաղեստինյան իշխանության մեջ տիրող կոռուպցիան, մասնավորապես Գազայի հատվածում տարածված հովանավորչությունն ու ֆինանսական կոռուպցիան, բարոյական կոռուպցիան ՋԼՄ-ներում, կոռուպցիայի հետ կապված որոշ փաստաթղթերի բռնագրավումը, «ռազմական անջատման»¹ գործընթացը՝ ի լրումն պաղեստինյան իշխանության կողմից

¹ Գազայի հատվածում «Համաս»-ի գերիշխանության հաստատումը

«Համաս»-ի մի շարք առաջնորդների ձերբակալությանն ու նրանց բանտում պահելուն, մզկիթներում կամ հասարակական վայրերում միմյանց վրա հարձակումներին: Այս ամենը բերեց պաղեստինյան ամբողջականության մասնատմանը, խնդրի՝ զենքի կիրառամբ հետագա զարգացմանը և 2006-ի ընտրություններից հետո՝ 2007 թվականի սկզբից, Գազայի հատվածում «Համաս»-ի գործնական գերիշխանության հաստատմանը, ինչն էլ հանգեցրեց երկու կազմավորման՝ մեկը «Համաս»-ի գլխավորությամբ Գազայի հատվածում, իսկ մյուսը՝ «Ֆաթհ»-ի գլխավորությամբ Արևմտյան ափին:

Քաղաքական մակարդակում պառակտումը հանգեցրեց Գազայի հատվածի և Արևմտյան ափի միջև տեղի ունեցած խզմանը, սակայն այն բացասական ազդեցություն ունեցավ նաև սոցիալական մակարդակում: Ինչ վերաբերում է տնտեսական մակարդակին, ապա այն հանգեցրեց Գազայի հատվածի շրջափակմանը և եվրոպական դոնոր երկրներից նյութական օգնության դադարեցմանը: Սա հանգեցրեց գործազրկության, աղքատության, մահացածության, բազմաթիվ հիվանդությունների տոկոսային հարաբերակցության աճին, նրան, որ բազմաթիվ ուսանողներ ի վիճակի չեղան գնալ սովորելու իրենց համալսարաններում: Արդյունքում, Իսրայիլ Հանիյեի կառավարությունը հրաժարական տվեց:

Սակայն կան որոշ երկրներ, որոնք հատուցեցին դրամի պակասը. օրինակ Կատարը, որի դիրքորոշումը Գազայի հատվածի նկատմամբ որոշ առումով դրական էր, գումար էր փոխանցում, աշխատատեղեր ստեղծում, մի քանի գյուղեր և բնակավայրեր կառուցում այնտեղ: Դրա դիմաց պահանջվում էր սառեցնել կրոնական հարաբերությունները Իրանի հետ: Սակայն իրավիճակը չէր գոհացնում Եգիպտոսին, քանի որ այն մասնակցել էր և շարունակում է մասնակցել Գազայի պաշարմանը մի շարք պատճառներով, որոնցից է «Համաս»-ի քաղաքական աջակցությունը

Եզիպտոսում գործող «Մուսուլման եղբայրներ» շարժմանը: Չնայած Իսրայելը թույլ էր տալիս, որ տնտեսական և բժշկական օգնությունը տեղ հասնի, Եզիպտոսը փակեց Գազայի հատվածի շրջափակման օղակը:

Մենք՝ որպես Վերահսկողության հանձնաժողով, բազմիցս այցելել ենք Ռամալլահ թե՛ հանձնաժողովի և թե՛ արաբական կուսակցությունների մակարդակով: Խնդիրն այն է, որ Իսրայելն իր դերակատարումն ունի պաղեստինյան պառակտման գործընթացում:

8. Մասուդ Ղանախի

Բնականաբար, հիմնական գաղափարների, պաղեստինյան հարցի և խաղաղ գործընթացի շուրջ տեսլականների, միմյանց օրինականությունը չճանաչելու առնչությամբ երկու շարժումների միջև առկա շահերի և գաղափարախոսությունների բախումը պառակտման այն հիմնական պատճառն էր, որին շարունակում ենք ականատես լինել առ այսօր: Ճիշտ է, «Համաս»-ը և «Ֆաթհ»-ը պաղեստինյան այլ կազմավորումների հետ միասին իրենց ներդրումն ունեն իսրայելական զավթողականության դեմ պայքարում, սակայն նրանց միջև բռնկված պայքարը ծառայում է հենց զավթիչ ուժերին և դարձել է դրա առաջնահերթություններից մեկը:

Հիմնական նպատակը «պաղեստինյան փողոցի» վրա գերիշխանություն հաստատելն էր, և կողմերից յուրաքանչյուրը փորձում էր իր օրակարգը պարտադրել մյուսին, հետևաբար չէին ճանաչում միմյանց գոյության իրավունքն ու լեգիտիմությունը, չէին փնտրում միմյանց հետ համագործակցության և փոխըմբռնման մեխանիզմներ հատկապես նախագահ Յասեր Արաֆաթի և Շեյխ Ահմադ Յասինի ² բացակայության պայմաններում, քանի որ

² «Համաս»-ի հիմնադիր

վերջիններս հավասարակշռություն էին պահպանում, որպեսզի, չնայած բոլոր տարբերություններին, հնարավոր լիներ զսպման մեխանիզմ ստեղծել:

9. Աս'ադ Ղանիմ

Մի կողմից Իսրայելը դերակատարում ունի պառակտման մեջ, քանի որ այն ծառայում է նրա շահերին, սակայն մյուս կողմից այն հակասում է խաղաղության գործընթացին: Պաղեստինյան կառույցը թույլ էր, և ակնհայտ էր, որ նախագահ Աբու Մազինի³ շահերը խաչվում են իսրայելյան շահերի հետ: Նրա դիրքորոշումը կայանում էր նրանում, որ գոհացնի «Ֆաթհ» շարժմանն ու իր սեփական ձգտումներին, եթե ժողովուրդը համընդհանուր ընտրությունների կոչ անի: Նա այդ ժամանակ վստահ էր, որ կարող է վերակառուցել ներքին համակարգը, սակայն ներկա դրությամբ ներքին քաղաքական իրողության մեջ հնարավոր չէ որևէ փոփոխություն իրականացնել:

Պառակտումը դժբախտություն է, որը վնասում է պաղեստինյան ժողովրդին: Եթե պաղեստինյան հասարակության մեջ իրական ճեղքվածք է առաջանում, դա բացասաբար է ազդում մեր այն հնարավորության վրա, որ միտված է ձևավորել այնպիսի ժողովուրդ, որը կարող է մարտահրավեր նետել Իսրայելին և Արևմուտքին: Մեր ուժը նրանում է, որ կարողանանք արաբական զանգվածներին միավորել միասնական ուղերձի շուրջ: Այս պառակտումը անտրամաբանական քարացած վիճակ է ստեղծել: Իմ կարծիքով, լուծումը Պաղեստինի ազատագրման կազմակերպության վերակառուցումն է՝ ելնելով քաղաքական համատեքստից: Աբու Մազինը պետք է հասկանա, որ երկու պետությունների խնդրի լուծումը դեռևս չի նշանակում պաղեստինյան հիմնախնդրի լուծում:

³ Պաղեստինյան ինքնավարության նախագահ՝ Սահմուդ Աբբասի մականունը

Իսրայելը հստակ դերակատարում ունի պատակտման մեջ, որը ծառայում է նրա շահերին, քանի որ պաղեստինցիների արտագաղթն ի վերջո ծառայում է Իսրայելի շահերին և ձգտումներին, մինչդեռ միասնությունը և համերաշխությունը վնասում են Իսրայելի շահերին և խոչընդոտում նրա ծրագրերին:

10. Ռաիդ Սալահ

Կարծում եմ՝ պատճառները կարելի է միավորել երկու գլխավոր պատճառի մեջ: Առաջինը արտաքին գործոնն է, քանի որ կան որոշ ուժեր, որոնց գլխավորում է ԱՄՆ-ն, որոնք, չնայած ընտրությունների լեգիտիմությանը, մերժեցին պաղեստինյան ժողովրդի շրջանում որևէ ժողովրդական ընտրության հնարավորությունը: Այդ ուժերը մերժեցին ընտրությունների արդյունքը՝ համարելով, որ պետք չէ հարաբերվել ընտրություններում հաղթած կողմի հետ, և այն բնութագրեցին որպես ահաբեկչական:

Դեռ, անկասկած, որոշակի խորը խառնաշփոթ առաջացրեց պաղեստինյան շարքերում. հակառակ դեպքում հնարավոր է, որ ժամանակի ընթացքում պաղեստինյան ժողովրդի քաղաքական հասունության և ընտրությունների արդյունքներն ընդունելու երևույթները հղկվեին, և օրինական իշխանությունն ընդունվեր: Մինչդեռ, ցավոք, այս մերժումը խոչընդոտեց պաղեստինյան ժողովրդի այդօրինակ ձգտմանը: Միջազգային դիտորդները և շահագրգիռ կողմերը, իրենց շահերից ելնելով, տարբեր արդյունքներ են ակնկալում պաղեստինցիների համար: Դեռ նշանակում է, որ նրանք ցանկանում են վերահսկել պաղեստինյան ժողովրդի խիղճն ու կարծիքը: Արտաքին գործոնն այսքանով չբավարարվեց և հետագայում ակնհայտ փորձեր կատարեց Ինքնավարությանը ընտրություն պարտադրելու. արդյոք այն հետ կկանգնի՞ պաղեստինյան որևէ տեսակի հաշտեցումից, թե՞ կզրկվի իրեն տրված

բոլոր արտոնություններից: «Ֆաթի»-ը մի քանի ուղի է հաստատել, այդ թվում՝ արտոնություններ ստանալու պայմանով քանակցությունների գնալը:

Ցավոք, որոշ արաբական երկրներ պաղեստինցիների շահերի հաշվին մասնակից դարձան այս խաղին. օրինակ Արաբական Միացյալ Էմիրությունները ներկայումս չեն սահմանափակվում Գազայի կառավարության և Ռամալլահի իշխանության միջև պառակտմամբ, այլև փորձում են պառակտում մտցնել Աբու Մազինի կառավարության ներսում: Նրանք օգնեցին բուն «Ֆաթի»-ի ներսում խմբավորումների առաջացմանը և սկսեցին մասնատել այն, ինչն արդեն իսկ մասնատված էր: Դրա արդյունքում էլ ավելի խորացավ պաղեստինյան շարքերի պառակտվածությունն ու մասնատվածությունը:

Մենք չենք կարող հերքել պաղեստինյան դաշտի ինքնաքննադատության անհրաժեշտությունը: Կան որոշ ուժեր, որոնք դեմ կանգնեցին պառակտմանը և ունեն սկզբունքներ, որոնցից անհնար է հետ կանգնել: Եվ հակառակ դրան՝ կան ուժեր, որոնք Օսլոյի համաձայնագրի ստորագրումից ի վեր որդեգրել են քաղաքական վարձատրությունների փիլիսոփայությունը:

Ճշմարտությունն այն է, որ կան իրողություններ, որոնք անհնար է թաքցնել: Երբ ժամանակին Գազայում ռազմական բախում տեղի ունեցավ «Համաս»-ի և «Ֆաթի»-ի միավորումների միջև, Իսրայելում արաբ ազգաբնակչության հարցերով Վերահսկողության գերագույն հանձնաժողովն իր հերթին հանդես եկավ կոնֆլիկտը հարթելու նախաձեռնությամբ: Մենք գնացինք Ռամալլահ և զրուցեցինք Պաղեստինի նախագահ Մահմուդ Աբբասի հետ: Մեր դիրքորոշումն այն էր, որ պաղեստինյան հիմնախնդիրը պատկանում է բոլոր պաղեստինցիներին: Գազայում անվտանգության խնդիրների պատճառով մենք չկարողացանք շարունակել կապը «Համաս»-ի ղեկավարության հետ, և այդ ժամանակ մեր՝ այս ուղղությամբ

տարվող աշխատանքները դադարեցվեցին: Որոշ ժամանակ անց Վերահսկողության հանձնաժողովի հետ կրկին փորձեցինք վերականգնել համագործակցությունը, բայց հերթական անգամ չկարողացանք գործն ավարտին հասցնել:

Թիրախային խմբի կարծիքը ցույց է տալիս, թե որքանով են Պաղեստինյան ինքնավարության և «Համաս» շարժման որդեգրած ուղղությունները տարբերվում պաղեստինյան ազգային սկզբունքներից, որոնք իր ստեղծումից ի վեր որդեգրել է Պաղեստինի ազատագրման կազմակերպությունը, և որոնք հաստատվել են Խարտումում «երեք «ոչ»-երի» կոնֆերանսում:

Հարցվածներից ոմանք կարծում են, որ Գազայի դեպքերը և պառակտումը ծառայեցին ի շահ Իսրայելի, որը դրանք վերածեց պաղեստինցիների միջև հակամարտության և թուլացրեց ճակատներից մեկը, որին Իսրայելը միշտ ձգտում էր հարվածել. նա կարողացավ դա անել միայն երկու ամենահզոր կուսակցական հոսանքների՝ «Ֆաթհ»-ի և «Համաս»-ի միջև բաժանման սերմեր ցանելով:

Պաղեստինյան պառակտման մասին հիշատակված կարծիքների հիման վրա կարելի է առանձնացնել երկու շարժումների միջև տարաձայնության չորս հիմնական պատճառ.

1-գաղափարական, դավանաբանական և գաղափարախոսական հակասությունը, ինչը բերեց նրանց միջև անհամաձայնության, ինչն էլ իր հերթին հանգեցրեց հակամարտության, որը կար դեռևս «Համաս»-ի ստեղծումից ի վեր, սակայն ավելի ակնհայտ դարձավ 2006 թվականի ընտրություններից հետո,

2 – իշխանության համար մղվող պայքարը, որն ի հայտ եկավ 2006 թվականին Օրենսդրական խորհրդի ընտրություններում

«Համաս»-ի հաղթանակից և Ինքնավարության կողմից դրա անտեսման արդյունքում,

3 – արաբական և օտար ուժերի միջամտությունները, որոնք չեն ցանկանում պաղեստինյան ժողովրդավարության կայացումը, և ձգտում են իրենց քաղաքականությունը թելադրել պաղեստինյան իշխանությանը,

4 – դիմադրության ոճը, որը որդեգրել են «Ֆաթհ» և «Համաս» շարժումները. «Ֆաթհ»-ը կողմնակից է խաղաղ լուծմանը և Իսրայելի հետ բանակցելուն, իսկ «Համաս»-ը ցանկանում է շարունակել զավթողականության դեմ զինված պայքարը:

ISRAELI PALESTINIAN ARAB POLITICAL LEADERS' POSITION ON PALESTINIAN SPLIT AND IT'S REASONS

Summary

Davit Hovhannisyan
dhovhannisyan@ysu.am
Abu Zayd Ali Musa
abozaid.ali@gmail.com

Keywords: *dissent, Hamas, Fatah, Palestine, creation of Palestinian State, Arab political leaders*

The article outlines the results of a survey conducted among a number of Arab political leaders in Israel, which was to explore the split between the Fatah and Hamas movements and their position on the impact on the Palestinian issue.

As a result of internal disagreements, the current situation in the Palestinian area has reached the intersection. Palestinian Arabs, forming an integral part of the Palestinian people, have their influence inside the country, although their personal interests make them take into account the reality in which they live as citizens of Israel.

Through the respondents' answers it became clear, that although there are contraversing points on the election results' impact on Gaza sector incidents, armed clashes, the peace process with Israel, as well as on the

international stance, all the respondents believe that the election results have affected the Palestinian position, by registering substantial regress in the Palestinian issue, aggravating Palestinians' relations with the world, as well as the Palestinian national plan on the creation of the Palestinian state and weakening Palestinian positions in Israel.

ПОЗИЦИЯ ПАЛЕСТИНСКИХ АРАБСКИХ ПОЛИТИЧЕСКИХ ЛИДЕРОВ В ИЗРАИЛЕ ПО ОТНОШЕНИЮ ПАЛЕСТИНСКОГО РАСКОЛА И ЕГО ПРИЧИН

Резюме

*Դավիտ Օվաննիսյան
dhovhannisyan@ysu.am
Абу Зейд Али Муса
abozaid.ali@gmail.com*

Ключевые слова: *раскол, Хамас, Фатх, Палестина, создание Палестинского государства, арабские политические лидеры*

В статье изложены результаты опроса, проведенного среди ряда арабских политических лидеров в Израиле, который имел целью изучить их позицию в отношении раскола между движениями ФАТХ и ХАМАС и его причин. В результате внутренних разногласий нынешняя ситуация в палестинской среде уже достигла распутья. Палестинские арабы, являющиеся неотъемлемой частью палестинского народа, имеют свое влияние внутри страны, хотя их личные интересы учитывают реальность, в которой они живут как граждане Израилья.

С помощью ответов опрошенных по этому поводу выяснилось, что не смотря на то, что проведенные выборы имели определенное влияние на инцидентами в секторе Газа, вооруженные столкновения, мирный процесс с Израилем и позицию международных сил, существуют определенные различия. Все опрошенные сходятся в мнении, что результаты выборов повлияли на палестинскую позицию в международных инстанциях обеспечивая ее регресс палестинского вопроса, ухудшая отношения мира к палестинцам, влияя на палестинские отношения с другими государствами, а также на палестинскую национальную программу и ослабление палестинских позиций в Израиле.